

Mankuta A. O.,
 orcid.org/0000-0001-8513-7257

MODERNIZATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS TO WORK WITH YOUNG SCHOOL STUDENTS: REALITIES AND PERSPECTIVES

The article examines the resource reserves of future primary school teachers' professional training in the formation of their creative personality and specifies the main directions in ensuring its productivity in the system of university education. It is established that future teachers' preparation for professional activities with young schoolchildren involves: a) mastering the theoretical and pedagogical foundations of personally oriented learning and technologies for its implementation in work with elementary school students; b) development of the ability to develop a reflective strategy of the educational process, which allows to correlate it with the elements of heuristics in terms of goals, principles, content, forms and methods, systematic control and assessment of educational achievements; c) creation of situations that stimulate activity and a willingness to creatively search for solutions to professional problems; d) simulation of such circumstances in which students gain experience in creating a positive-emotional climate in the educational process; e) development of spiritual and moral potential and creative abilities; f) mastery of personally oriented technologies based on the principles of child-centeredness and pedagogical interaction, cooperation and co-creation in the system of "teacher-student" relations.

It is substantiated that the productivity of professional training is ensured by the acquisition of its content of a personally oriented orientation, implementation of the principle of student-centeredness; various types of activities and personally oriented technologies, built on the basis of interaction, cooperation and co-creation, dialogization of learning, the use of various forms and methods of organizing the educational process and provision of a set of pedagogical conditions, among which the following are effective: stimulation of the processes of adaptation and socialization in the conditions of a higher school, providing program material and technologies of personal orientation, improvement of organizational and technological aspects of practical activities with young schoolchildren.

Prospects for further scientific investigations lie in the development of the following aspects of the problem: theoretical justification of the methodology and technology of the personally oriented component of professional training based on the principle of child-centrism; studying the reserves of extracurricular work in enriching the creative potential of future teachers; identification of reserves of personally oriented technologies in the development of the subjectivity of future primary school teachers.

Key words: professional training, artistic and aesthetic component, formative resources, performance, interactive technologies, pedagogical conditions.

Дата надходження статті: 04.05.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Кондрашова Л. В.

УДК 37.011.3:005:336.2:81276.6:502/504-051

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.442>

Шиманська В. В.*,
 orcid.org/0009-0004-7308-5567

РОЛЬ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Стаття розглядає професійно орієнтоване спілкування екологів у контексті теорії комунікації, а саме спілкування в системі взаємодії, зв'язків, цілей, ролей, ситуацій та стратегій. Екологи взаємодіють із керівниками підприємств, групою екологів, суб'єктами господарської діяльності; спрямовують їх мовленнєву поведінку щодо змісту професійних ситуацій. Повноцінну реалізацію професійних ролей і функцій екологів забезпечує опанування високого рівня володіння англійською мовою професійного спілкування, який передбачає

*© Шиманська В. В.

сформованість англомовної професійно орієнтованої компетентності в усному спілкуванні. Компонентами структури англомовної компетентності у професійно орієнтованому усному спілкуванні є такі: уміння (мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні, компенсаційні); мовленнєві навички (рецептивні й репродуктивні); знання (декларативні і процедурні) та комунікативні здібності. У процесі спілкування основне комунікативне навантаження бере на себе лексика. Коректне лексичне оформлення усних висловлювань у монологічному й діалогічному мовленні, успішна організація усномовленнєвої іншомовної діяльності забезпечує сформованість англомовної лексичної компетентності. Поширеними функційними типами діалогів є діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог – обмін думками, діалог-обговорення, дискусія. Професійно орієнтований діалог, який характеризується ситуативним, емоційно забарвленим, спонтанним мовленням, вимагає вживання усномовленнєвих формул, використання комунікативних тактик. Найбільш поширеними типами професійно орієнтованих монологів є монолог-повідомлення (ділова доповідь); монолог-переконання; монолог-презентація (презентація-повідь та презентація-реклама). Професійно орієнтований монолог, який характеризується більшим інформаційним потенціалом, залучає співрозмовника до процесу мовлення з метою подальшого обговорення предмета висловлювання.

Ключові слова: професійно орієнтоване спілкування екологів, англомовна професійно орієнтована компетентність, лексична компетентність, англійська мова професійного спілкування.

Постановка проблеми. Світові глобалізаційні процеси та індустріальний прогрес спричинили поряд із поступом розвитку цивілізації негативний вплив на довколишнє природне середовище, що призвело до виснаження природних ресурсів, погіршення природного й рослинного світу, накопичення промислових відходів тощо. Існування та розвиток людства потребують підтримки стабільності збереження стану навколишнього середовища. Об'єднання зусиль та інтенсивна співпраця фахівців екології світової спільноти сприяє пошуку вирішення цих болючих проблем. За таких умов професійна підготовка екологів в Україні передбачає професійно орієнтовану іншомовну підготовку.

Аналіз досліджень. На сьогодні в розпорядженні українських фахівців з навчання іноземних мов є колосальний доробок закордонних науковців, які розробляли різноманітні концепції формування комунікативної компетентності (Н. Хомський [21], Д. Хаймс [24], Л. Бахман [19], М. Канале і М. Свейн [20], С. Савіньйон [25]) та теоретико-методичні обґрунтування українських науковців (О. Бикінь [2], І. Задорожна [8], Н. Микитенко [12], С. Ніколаєва [11]). Сучасні розвідки вітчизняної методики навчання іноземних мов вивчають основні компетентності (фонетична, граматична, лексична тощо) в сукупності або окремо, що реалізуються в основних видах мовленнєвої діяльності. Дослідження формування лексичної компетентності у професійно орієнтованому спілкуванні фахівців різних галузей, зокрема й екологів, та розроблення методичних рекомендацій сприяють установленню якісного професійного контакту та плідній співпраці із зарубіжними спеціалістами.

Мета статті – висвітлити роль лексичної компетентності у професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів та її структуру.

Завдання статі: 1) розкрити сутність професійно орієнтованого спілкування екологів; 2) представити сутність і структуру англомовної компетентності у професійно орієнтованому спілкуванні екологів; 3) визначити роль лексичної компетентності у професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх екологів.

Виклад основного матеріалу. Професійно орієнтоване спілкування – це система соціально-психологічної, особистісної взаємодії фахівців, змістом якої є обмін інформацією, оптимізація та організація спільної професійної діяльності, здійснення впливу. Ф. Бацевич зауважує, що у процесі спілкування відбувається обмін інформацією, досвідом, навичками, вміннями й результатами діяльності [1].

Професійно орієнтовану комунікацію майбутніх екологів можна репрезентувати як систему безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікації. Особливістю безпосередніх суб'єктів є їх прямі контакти («еколог» – «керівництво підприємства», «еколог – група екологів», «еколог – представник організації господарства», «еколог – суб'єкт господарської діяльності»). Опосередковані зв'язки передбачають участь посередників у процесі передавання інформації (листування, телефонні розмови тощо).

Майбутні екологи здобувають в Україні професійно орієнтовані знання, навички та вміння за низкою спеціалізацій, це зокрема: екологія та охорона навколишнього середовища; екологія і безпека життєдіяльності; екологічна безпека та збалансоване природокористування; екологічний аудит; управління екологічною безпекою; екологічний контроль; економіка довкілля та природокористування; інформаційні технології в екології; організація природоохоронної діяльності; правові аспекти екології; екологія будівництва; екологія лісового, заповідного, садово-паркового, рибного, курортного й рекреаційного господарств; екологія виробництва; урбо-, гідро-, агро-, радіоекологія [14].

Відтак майбутні екологи можуть працевлаштовуватися в державних органах управління в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування, громадських організаціях, підприємствах, установах, організаціях різних галузей народного господарства [там само].

До кола трудових функцій екологів належать такі: формування запитів і визначення дій, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства; оцінювання, прогноз впливу техногенних об'єктів і господарської діяльності на довкілля; обрання оптимальної стратегії природокористування; оцінювання екологічних ризиків [3, с. 56–60].

Аналізуючи професійно орієнтоване усне англійське спілкування майбутніх екологів, доцільно враховувати конститутивні ознаки такого спілкування, виділені І. Плотницькою для навчання української мови за професійним спрямуванням. До цих ознак відносять вербальність, офіційність, неофіційність, творчість стереотипність, діалогічність, монологічність, інформативність, фактичність, об'єднання та комбінування різних жанрів, дотримання норм мовленнєвого етикету, дотримання етикету, відносно статусне рівноправ'я, ієрархію учасників комунікації [13].

Акт усного спілкування, зокрема професійно орієнтованого, становить собою певний конструкт мовленнєвої діяльності, який вміщує такі компоненти: мета, мотив, предмет спілкування, продукт акту усного спілкування (діалог чи монолог), вербальна чи невербальна реакція на висловлювання [11, с. 298].

Британські дослідники сфери іншомовної комунікації виокремлюють два типи комунікативної мети, які відбивають мотиви поведінки комунікантів:

- бажання бути ефективним, тобто реалізувати інтенцію;
- потреба пристосуватися до ситуації [22].

Серед мовленнєвих намірів О. Биконя виділяє такі наміри:

- контактостановлювальні (вступ у комунікацію, підтримання чи завершення комунікативного акту; подяка, прохання, пробачення тощо);
- спонукальні (спонукання співбесідника до здійснення дії, висловлення власної думки; висловлення прохання, побажання чи згоди; реагування на спонукання);
- інформативні (повідомлення й запитання інформації; висловлення позиції, умов, цілей, причин; розпитування, уточнення) [2, с. 76–77].

Досягнення комунікативної рівноваги, а саме балансу стосунків зі співрозмовником у результаті міжособистісної взаємодії, свідчить про ефективність спілкування.

Досягнення успішності іншомовної комунікації, на думку А. Хадлі, залежить від готовності й бажання комуніканта ризикувати, висловлюючи свої думки іноземною мовою, і від його винахідливості щодо вміння користуватися набутим словниковим запасом і граматичними структурами [23].

У ситуаціях професійно орієнтованого спілкування відбувається міжособистісна взаємодія суб'єктів комунікації, змістове наповнення комунікативних ситуацій, спрямування мовленнєвої поведінки суб'єктів комунікації, залучення способів реалізації комунікативної інтенції, мети, цілей, вибір комунікативних стратегій і тактик спілкування, компенсаторних стратегій [1]. О. Биконя звертає увагу й на стимули для реалізації комунікативних актів – зміст ситуації професійно орієнтованого спілкування, мотив, комунікативну мету, цілі учасників такого спілкування [2, с. 76–77].

Професійно орієнтовану ситуацію спілкування трактують як сукупність відповідних компонентів, це зокрема учасники, обставини, умови спілкування, організація, мотиви, цілі, стратегії й контроль спілкування, способи, канали спілкування [14].

Аналіз та оцінка індикаторів якості довкілля в лабораторії, проведення дослідження, збір та обробка даних для оцінки результатів екологічної діяльності установи, підприємства (розсіювання забруднень у природному середовищі), організація та управління природоохоронною роботою на підприємстві, проведення контрольних перевірок стану довкілля, територій, акваторій, підприємств спонукають екологів інформувати, переконувати, установлювати взаєморозуміння з керівництвом підприємства, його працівниками, суб'єктами господарської діяльності щодо виконання норм і вимог екологічного законодавства, ризиків порушення норм і вимог екологічного законодавства, вибору оптимальної стратегії природокористування. Саме використання мовних засобів (синтаксичних конструкцій, кліше, лексичних одиниць, термінів) допомагають досягнути бажаного результату в умовах професійно орієнтованих ситуацій.

За допомогою комунікативних стратегій професійно орієнтованого спілкування учасники комунікативного акту покроково реалізують мовленнєвий намір, комунікативну мету й цілі [16, с. 72–73], адже реалізація комунікативної стратегії включає інтенційне програмування, а також планування; керування комунікацією, використання мовленнєвих дій і засобів досягнення комунікативної мети [4, с. 39].

Повноцінну реалізацію професійних ролей і функцій екологів забезпечує також опанування високого рівня володіння англійською мовою професійного спілкування, який передбачає сформованість англійської професійно орієнтованої компетентності в усному спілкуванні.

У вітчизняній методичці викладання іноземних мов за професійним спрямуванням професійно орієнтовану англійську компетентність трактують як «інтегративну якість фахівця, яка виражається в інтеграції мовних, мовленнєвих, соціолінгвістичних, професійних знань, умінь, навичок, здатності досягати комунікативної мети у процесі професійно орієнтованого англійського спілкування» [7]. Слідуючи постулатам, виокремленим вітчизняними методистами щодо характеристики основних іншомовних компетентностей, у структурі англійської компетентності у професійно орієнтованому усному спілкуванні присутні такі компоненти: уміння (мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні, компенсаційні); мовленнєві навички (рецептивні й репродуктивні); знання (декларативні і процедурні) та комунікативні здібності [11, с. 302–304].

Дослідження особливостей англійської компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні будь-яких фахівців ураховують і мовленнєві уміння, до яких належать уміння логічно, зв'язно, достатньо повно, правильно в мовному вимірі, а також творчо використовувати засоби англійської мови з метою ведення усної комунікації, зокрема: висловлювати власну думку до предмета комунікативної діяльності, розпочинати й завершувати діалог, підтримувати спілкування, розширювати і змінювати тему розмови, запитувати і представляти інформацію, реагувати адекватно на репліки співрозмовника, емоційно забарвлювати власне висловлювання, поводитись адекватно в комунікативних ситуаціях, демонструвати комунікативну поведінку, характерну для носія англійської мови, комбінувати й використовувати мовні форми і мовленнєві моделі

відповідно до комунікативного наміру в ситуаціях монологічного й діалогічного професійно орієнтованого мовлення [11, с. 341].

Учасники комунікації за допомогою засобів мовлення наповнюють смисл висловлювання. Зміст і форма висловлювання визначається загальною метою професійної поведінки фахівця. У висловлюванні та сприйнятті смислу висловлювання основне комунікативне навантаження бере на себе лексика [8]. Так, І. Скріль, підсумовуючи висновки науковців, наголошує, що спілкування відбувається на основі смислів, які закладені в лексиці [16, с. 30].

Здатність майбутніх екологів до коректного лексичного оформлення усних висловлювань у монологіях та діалогах, ефективного «програмування» та планування усномовленнєвої іншомовної діяльності з метою реалізації професійних функцій у ситуаціях професійно орієнтованого спілкування формує сутність англomовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому спілкуванні.

Основними компонентами англomовної лексичної компетентності в професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх екологів визначаються:

- лексичні знання (форми слова – звукова та графічна, семантика слів, здатність мати антоніми, синоніми, омоніми, соціокультурну, стилістичну забарвленість, схожості та розбіжності в лексичних системах рідної та іноземної мов);
- лексичні навички (рецептивні й репродуктивні);
- лексична усвідомленість (побудова власної системи лексичних знань і вдосконалення «механізму» формування власної лексичної компетентності, свідоме розпізнавання і вживання лексичних одиниць, розуміння особливостей їх уживання; аналіз лексичного наповнення власного мовлення, що виникає на основі образно-чуттєвого уявлення про предмет, дію, стан, поняття, ситуацію повсякденного чи професійно орієнтованого спілкування) [11, с. 216–217].

Установлення лексичних зв'язків між звуковою (слухомовленнєво-моторною) і графічною формами слова та його значенням забезпечує відтворення лексичної одиниці в мовленні. Сформовані у вербальній пам'яті асоціативні зв'язки між понятійною складовою лексичної одиниці та самою лексичною одиницю актуалізують реалізацію рецептивних лексичних навичок [5, с. 231]. Репродуктивні лексичні навички допомагають правильно підбирати слова відповідно до комунікативного наміру, ключових характеристик і вимог певного жанру [8, с. 271]. Лексична навичка, особливо репродуктивна, зазнає автоматизації, а потім функціонує як автоматизований спосіб виконання дії [10, с. 32]. Н. Жовтюк підсумовує, що саме «сформованість репродуктивних лексичних навичок надає студентам можливість активувати слова із довготривалої пам'яті, миттєво поєднувати лексичну одиницю із попередньою і наступною відповідно до норм мови, ситуації спілкування, комунікативного завдання» [6, с. 63].

У методиці навчання іноземних мов формування мовленнєвих умінь вивчають під час продукування діалогічного й монологічного мовлення.

Діалогічне мовлення є ситуативним, емоційно забарвленим, спонтанним. Обмін інформацією, думками, емоціями (враженнями, пропозиціями, переконаннями) відбувається в умовах ситуацій, подій, обставин. Висловлювання різноманітних комунікативних тактик отримують емоційне забарвлення; спілкування в діалогічному режимі характеризується швидким темпом, тому повністю зрозуміти зміст подальшої репліки співрозмовника дуже важко [16, с. 38].

Функціональна прагматичність, типологія мовних кліше допомагають співрозмовникам вести успішну автентичну комунікацію в певних стереотипних ситуаціях повсякденного (професійно орієнтованого) спілкування та досягнути рівня автоматизації мовленнєвих умінь. Потрібно звернути увагу на роль усномовленнєвих формул, за допомогою яких мовець здатний почати, продовжити, завершити професійно орієнтовану розмову, змінити предмет бесіди [2, с. 105].

До мовленнєвих умінь діалогічного мовлення у вітчизняній методиці викладання іноземних мов відносять такі: уміння ініціювати, розпочинати, вести й завершувати діалог; уміння підтримувати спілкування з використанням відповідних мовленнєвих кліше; уміння розширювати запропоновану співрозмовником тему розмови; уміння вживати стягнені форми, притаманні діалогічному мовленню; уміння запитувати інформацію; уміння комбінувати репліки згідно з комунікативним наміром й адекватно реагувати на репліки; уміння емоційно забарвлювати діалог; уміння вести полілог, бесіду, дискусію відповідно до комунікативної ситуації в межах визначеної тематики [11, с. 302].

Упродовж вивчення курсу «General English» студенти оволодівають відповідним мовленнєвим репертуаром, який використовується під час установаження контакту зі співрозмовником (*Hello. My name is ..; Meet my friend*), підтримання розмови тощо (*What's new? Have you been here before? How do you like our...?*). У межах тем «In the city», «At the ticket-office», «At the hotel», «At the doctor's» студенти опановують навички оформлення запитів, повідомлень, порад, прохань, наказів, спонукань. Професійно орієнтоване усне англійське спілкування вимагає від майбутніх екологів залежно від ситуацій професійного спілкування використовувати вищезгадані, а також більш формальні усномовленнєві формули (кліше) відповідно до стилю спілкування (офіційний/ діловий/ неформальний) і намірів розмови.

- Greeting and conversation openings:

Let me introduce myself. How are things at the laboratory?

What do you think of global warming?

- Enquiries:

Would you let us have the rates of toxic waste emissions at you plant?

I would appreciate more details about the impact of mining on the wildlife in your area.

- Instruction:

See to it that sewage system is repaired.

Розкриття тематики професійно орієнтованих діалогів майбутніх екологів відбувається за допомогою оволодіння лексичними одиницями, термінами, які студенти засвоюють у межах професійних тем «Ecology» «Protection of Environment» «Pollution», «Energy Production», «Global Warming», «Climate Change», «Wildlife», «Urbanization».

Діалог між трьома учасниками визначають як трилог, спілкування більше трьох учасників – полілог. До парних діалогів відносять бесіду, діалог-домовленість, діалог-розпитування (інтерв'ю), діалог-дискусію; до групових діалогів – ділову бесіду, дискусію, дебати [10, с. 40].

Функційність типів діалогів визначається співвідношенням комунікативних мотивів – так визначають функційні типи діалогів. Поширеними функційними типами діалогів професійно орієнтованого спілкування більшості фахівців природничого профілю є діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог – обмін думками, діалог-обговорення, дискусія [16, с. 39]. Окреслені функціональні типи діалогів зустрічаються в більшості професійних ситуацій діяльності екологів, а саме під час налагодження контактів і встановлення співпраці з керівництвом підприємств, групою екологів, представниками організацій господарства, суб'єктами господарської діяльності. Діалоги набувають професійно орієнтованої спрямованості та можуть бути використані у процесі оволодіння мовленнєвими навичками діалогічного мовлення.

Монологічне мовлення є ситуативним, цілісним, тематичним. Логіко-структурна цілісність монологів робить усний виступ однієї особи зв'язним, неперервним та інформативно насиченим. І. Скрізь наголошує, що саме «форма спілкування, комунікативна мета висловлювання визначають інтенційність, ситуативність і модальність монологічного мовлення» [16, с. 40]. Окрім інформування слухачів, монолог також використовують, на думку Т. Тулякової, для реалізації впливової функції, а саме для спонукання до дії чи попередження небажаної дії, переконання щодо справедливості

чи несправедливості певних поглядів, думок, дій, переконань, для імплементації емоційно-виразної функції, з метою зняття емоційної напруженості [18].

Повсякденна професійна діяльність екологів передбачає виступи на засіданнях, нарадах із доповіддю, презентацією (наприклад, про методику оптимізації природокористування, стану довкілля, територій, акваторій, підприємств тощо). Екологи не стоять осторонь глобальних екологічних проблем і результати своєї науково-дослідницької діяльності представляють у формі презентацій на конференціях, симпозіумах, на яких обговорюються проблеми зміни клімату, глобального потепління тощо. Слід зауважити, що для мови екологів у процесі професійно орієнтованого спілкування характерна відчутна в кількісному вимірі присутність загальних і вузькоспеціальних екологічних термінів.

До мовленнєвих умінь монологічного мовлення у вітчизняній методиці викладання іноземних мов відносять уміння з'єднувати мовленнєві зразки на основі певної логічної схеми, повно висловлюватися відповідно до комунікативної ситуації, оптимально використовувати мовний матеріал (лексичний, граматичний) до певної теми, збагачуючи мовлення з урахуванням рівня навченості, оптимально використовувати раніше вивчений матеріал, свідомо здійснюючи перенесення набутих знань, навичок і вмінь на нову ситуацію; залучати для викладу певної теми матеріал суміжних тем [11, с. 341].

Найбільш поширеними типами професійно орієнтованих монологів є:

- монолог-повідомлення (ділова доповідь);
- монолог-переконання;
- монолог-презентація (презентація-повідь і презентація-реклама).

Особливої уваги заслуговує професійно орієнтований монолог, що наділений більшим «інформаційним потенціалом мовця» порівняно зі слухачем і залучає співрозмовника до процесу мовлення з метою подальшого обговорення предмета висловлювання [9, с. 132]. Поряд із фонологічними, стилістичними, прагматичними прийомами лексичні засоби допомагають також установити контакт з аудиторією, поживити дискусію.

Arresting listeners' attention:

So, how are we going to deal with this?

Did you know that ... ?

I'd like to draw your attention to the latest figures.

What we should do is to talk about....

I think you'll be surprised to see that ...

Упорядкований зв'язок між окремими частинами висловлювання, який досягається за допомогою використання дискурсивних конекторів (займенники, повтори, синоніми, сполучники, засоби міжфразового зв'язку тощо), підсилює інтенційність монологічного мовлення. Використання засобів міжфразового зв'язку в монологічному мовленні допомагає доповідачу представити своє монологічне повідомлення (презентацію), якому характерна розгорнутість, поглиблений зміст, послідовність та ефективність. За допомогою цих простих засобів доповідач може підвищити інтерес аудиторії до певних повідомлень, викликати дискусію (табл. 1).

Таблиця 1

Засоби міжфразового зв'язку в монологічному мовленні

Opening a talk	Comparison and contrast	Reasoning and arguing
<i>By the way....</i>	<i>On the contrary</i>	<i>Actually</i>
<i>First of all</i>	<i>Alternatively</i>	<i>Anyway</i>
<i>Speaking of ...</i>	<i>After all</i>	<i>The thing is</i>
<i>Well, then....</i>	<i>By contrast/in contrast to</i>	<i>As far.. as concerned</i>
	<i>Otherwise</i>	<i>As a matter of fact</i>
		<i>Nevertheless</i>

Продовження табл. 1

Addition	Clarification	Result and reason
What is more Moreover	in other words that is to say to put in another way	Consequently, .. Respectively Therefore, ... On account of ...

Висновки. Рівень інтенсивності взаємодії майбутніх екологів як суб'єктів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування безпосередньо залежить від рівня сформованості в них лексичної компетентності. Лексична компетентність у професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів забезпечує успішну професійну комунікацію з метою реалізації професійних функцій у ситуаціях професійно орієнтованого спілкування, а саме збагачує мовлення, забезпечує автентичність, когезію мовлення. Ефективність комунікації досягається за допомогою лексичного оформлення діалогічного й монологічного висловлювання. Добір слів, термінів відбувається відповідно до комунікативного наміру, ключових характеристик і вимог певного жанру. Словниковий запас майбутніх екологів упродовж іншомовної підготовки у ЗВО має зростати кількісно, оскільки ситуації професійно орієнтованого англomовного спілкування відрізняються за складністю, стилями й рівнями. Прогалини у процесі формування лексичної компетентності, особливо в говорінні, не дозволяють забезпечити якість і результативність, інтенсивність професійної взаємодії українських і зарубіжних екологів.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі методологічних передумов формування лексичної компетентності у професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх екологів.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/s>
2. Биконя О. П. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей: дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2017. 531 с.
3. Білецька Г. А. Становлення професійної екологічної освіти в Україні. *Наукові записки*. Серія: Педагогіка. 2001. № 5. С. 56–60.
4. Білоус С. В. Навчання майбутніх філологів англійського усного монологічного персуазивного мовлення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 228 с.
5. Гнаткевич Ю. В. Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах. Київ: Просвіта, 1999. 317 с.
6. Жовтюк Н. П. Методика формування у майбутніх учителів лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль: ТНПУ, 2015. 318 с.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англomовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ: Київ. нац. лінгв. ун-т., 2012. 770 с.
9. Кіржнер С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ: Київ. нац. лінгв. ун-т., 2009. 285 с.
10. Котловський А. М. Формування англomовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль: ТНПУ, 2017. 253 с.

11. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
12. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 411 с.
13. Плотницька І. М. Ділова українська мова: навч. пос. 2-ге видання, перероблене та доповнене. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
14. Про затвердження професійного стандарту «Еколог». Наказ Міністерства економіки України. № 111–22. 4 травня 2022 року.
15. Синекон О. С. Ситуаційний підхід до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англomовного спілкування. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVII. С. 146–152.
16. Скріль І. В. Формування професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи з використанням автентичних відеоматеріалів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль: ТНПУ, 2020. 281 с.
17. Терещук Д. Г. Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тернопіль: ТНПУ, 2013. 259 с.
18. Тулякова Т. Р. Особливості англomовного професійно орієнтованого монологу фахівців у сфері медіації та врегулювання конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20. Т. 3. С. 85–89.
19. Bachman L. F., Palmer A. S. The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency. *TESOL Quarterly*. 1982. Vol. 16. September. No. 3. Pp. 449–465.
20. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. No. 1. Pp. 1–47.
21. Chomsky N. Rules and Representations. Oxford: Basil Blackwell, 1980. VIII p. 299 p.
22. Cody M., Mc Laughlin M., Schneider M. The impact of relational consequences and intimacy on the selection of interpersonal persuasion tactics: a reanalysis. *Communication Quarterly*. 1981. Vol. 29. No. 26. Pp. 91–106.
23. Hadley A. Teaching language cultural in contex. Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1993. 532 p.
24. Hymes D. Competence and performance in linguistic theory. *Language acquisition: Models and methods*. New York: Academic Press, 1971. Pp. 3–28.
25. Savignon S. J. Communicative Competence: An Experiment in Foreign Language Teaching. Philadelphia: The Centre for Curriculum Development, Inc., 1972. 115 p.

References:

1. Batsevych, F. S. *Slovník terminů mizhkulturnoi komunikatsii*. [Dictionary of terms of intercultural communication]. Retrieved from <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/s> [in Ukrainian].
2. Bykonja, O. P. (2017). *Teoretyko-metodychni zasady samostiinoi pozaaudytornoj roboty z anhliiskoi movy studentiv ekonomichnykh spetsialnostei* [Theoretical and methodological principles of independent work in the English language for the students that major in economics]. (Doctor's thesis). Kyiv National Linguistic University. Kyiv [in Ukrainian].
3. Biletska, H. (2001). Stanovlennia profesiinoi ekolohichnoi osvity v Ukraini [Formation of professional ecological education in Ukraine]. *Naukovi zapysky, Pedahohika*, 5, 56–60 [in Ukrainian].
4. Bilous, S. (2017). *Navchannia maibutnikh filolohiv anhliiskoho usnogo monolohichnogo persvazyvnoho movlennia* [Teaching of prospective philologists to English monological persuasive speech]. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
5. Hnatkevych, Yu. (1999). *Navchannia leksychnoho aspektu chuzhozemnoi movy u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Teaching of lexical aspect of foreign language in higher educational institutions]. Kyiv: Prosvita [in Ukrainian].
6. Zhovtiuk, N. (2015). *Metodyka formuvannia u maibutnikh uchyteliv leksychnoi kompetentnosti u protsesi navchannia anhliiskoi movy pislia nimetskoj* [Methodology of building in prospective teachers a lexical competence while teaching English after German]. (Candidate's thesis). Ternopil National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
7. Nikolaieva, S. (Ed.). (2003). *Zahalnoevropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Common European Framework of Reference for Languages Learning, Teaching, Assessment]. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

8. Zadorozhna, I. (2012). *Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsii samostiinoi roboty maibutnikh uchyteliv z ovolodinnia anhlomovnoiu komunikatyvnoiu kompetentsiieiu* [Theoretical and methodological principles of organization of prospective teachers' independent work in mastering English communicative competence]. (Doctor's thesis). Kyiv National Linguistic University. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kirzhner, S. (2009). *Navchannia maibutnikh yurystiv usnoho profesiino spriamovanoho anhliiskoho monolohichnoho movlennia z vykorystanniam avtentychnoi videofonohramy* [Teaching of prospective lawyers to an oral professionally-oriented English monological speech with the usage of authentic videos]. (Candidate's thesis). Kyiv National Linguistic University. Kyiv [in Ukrainian].
10. Kotlovskiy, A. (2017). *Formuvannia anhlomovnoi leksyko-hramatychnoi kompetentnosti v hovorinni maibutnikh ekonomistiv u protsesi samostiinoi roboty* [Building of English lexical and grammatical competence in prospective economists' speaking within independent work]. (Candidate's thesis). Ternopil National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
11. Bihych, B., Borysko, N. F., & Boretskain, H. E. (Ed.). (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka* [Teaching methods of foreign languages and cultures: theory and practice]. Kyiv [in Ukrainian].
12. Mykytenko, N. (2011). *Tekhnolohiia formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv pryrodnychoho profilu* [Technology of building a foreign professional competence in prospective specialists of Sciences]. Ternopil [in Ukrainian].
13. Plotnyska, I. (2004). *Dilova ukrainska mova* [Business Ukrainian language]. Kyiv [in Ukrainian].
14. About approval of professional standard "Ecologist", Order of the Ministry of Economy of Ukraine dated May 4, 2022, No. 111–22 [in Ukrainian].
15. Synekop, O. (2019). Sytuatsiyni pidkhid do dyferentsiiovanoho navchannia maibutnikh IT-fakhivtsiv profesiino oriientovanoho anhlomovnoho spilkuvannia [Situational approach to differential teaching of prospective IT specialists to professionally-oriented English communication]. *Pedahohichni nauky*, LXXKhVII, 146–152 [in Ukrainian].
16. Skril, I. (2020). *Formuvannia profesiino oriientovanoi anhlomovnoi leksychnoi kompetentnosti v hovorinni u maibutnikh fakhivtsiv hotelno-restoranoi spravy z vykorystanniam avtentychnykh videomaterialiv* [Building of professionally-oriented English lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business with the usage of authentic video materials]. (Candidate's thesis). Ternopil National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
17. Tereshchuk, D. (2013). *Formuvannia u studentiv filolohichnykh spetsialnostei inshomovnykh komunikatyvnykh stratehii z vykorystanniam movlennievnykh symuliacii* [Building in students of philological specialties communicative strategies with the usage of speech simulations]. (Candidate's thesis). Ternopil National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
18. Tuliakova, T. (2020). Osoblyvosti anhlomovnoho profesiino oriientovanoho monolohu fakhivtsiv u sferi mediatsii ta vrehuliuвання konfliktiv [Peculiarities of English professionally-oriented monologue of specialists in the sphere of mediation and dispute resolution]. *Innovatsiina pedahohika*, 20 (3), 85–89 [in Ukrainian].
19. Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (1982). The Construct validation of some components of communicative proficiency. *TESOL Quarterly*, 16 (3), 449–465 [in English].
20. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1, 1–47 [in English].
21. Chomsky, N. (1980). *Rules and Representations*. Oxford [in English].
22. Cody, M., Mc Laughlin, M., & Schneider M. (1981). The impact of relational consequences and intimacy on the selection of interpersonal persuasion tactics: a reanalysis. *Communication Quarterly*, 29 (26), 91–106 [in English].
23. Hadley, A. (1993). *Teaching language cultural in context*. Boston [in English].
24. Hymes, D. (1971). Competence and performance in linguistic theory. *Language acquisition: Models and methods*, 3–28 [in English].
25. Savignon, S. J. (1972). *Communicative Competence: An Experiment in Foreign Language Teaching*. Philadelphia: The Centre for Curriculum Development, Inc. [in English].

Shymanska V. V.,

orcid.org/0009-0004-7308-5567

THE ROLE OF LEXICAL COMPETENCE IN ENGLISH PROFESSIONALLY-ORIENTED ORAL COMMUNICATION OF PROSPECTIVE ECOLOGISTS

The article considers professionally-oriented communication of ecologists in the framework of theory of communication, namely communication within the system of interaction, ties, aims, roles, situations and strategies. Ecologists usually interact with top management of enterprises, groups of ecologists, business entities; the content of professional situations directs their speech behavior. The complete realization of ecologists' roles and functions is ensured by mastering of an advanced level of English for Professional Purposes that implies the acquisition of English professionally oriented competence in oral professionally-oriented communication. The components of English competence in professionally oriented communication are: skills (speech, learning, intellectual, organizational, compensatory ones); speech skills (receptive and productive ones); knowledge (declarative and procedural ones) and communicative aptitudes. In communication the lexis takes the main communicative load. The acquisition of English lexical competence furnishes the correct lexical presentation of oral utterances in monological and dialogical speeches; it also provides a successful organization of oral communication. The current functional dialogues are: dialogue-enquiry, dialogue-agreement, dialogue-exchange of thoughts, dialogue-discussion and debate. A professionally-oriented dialogue that is situational, emotionally coloured and spontaneous requires the usage of speech formula, communicative tactics. The current functional monologues are: monologue-notification (report), monologue-persuasion, monologue-presentation (report and advertising). A professionally-oriented monologue that possesses considerable informative potential encourages an interlocutor to take part in communication with a certain discussion to follow.

Key words: English professionally-oriented oral communication of prospective ecologists, English professionally oriented competence, English lexical competence, English for professional purposes.

Дата надходження статті: 05.05.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Микитенко Н. О.